WEB-KVEST TEXNOLOGIYASI – TALABALARDA AXBOROT BILAN ISHLASH VA TANQIDIY FIKRLASHNI RIVOJLANTIRISH OMILI SIFATIDA

Abdumannonova Mohlaroyim Shavkatjon qizi
Farg‘ona Davlat Universiteti “Pedagogika tarixi va nazariyasi” yo'nalishi magistranti

Doi: https://doi.org/10.5281/zenodo.20495386

Annotatsiya: Mazkur tezisda oliy ta'lim jarayonida web-kvest texnologiyasidan foydalanish orqali talabalarning axborot bilan ishlash hamda tanqidiy fikrlash ko'nikmalarini rivojlantirish masalalari yoritilgan. Metodikaning bosqichma-bosqich ta'siri jadvallar va vizual model yordamida tahlil qilingan.

Kirish

Zamonaviy axborotlashgan jamiyatda oliy ta'lim muassasalari oldida turgan asosiy vazifalardan biri – talabalarga nafaqat tayyor bilimlarni berish, balki ularni ulkan axborot oqimi ichidan kerakli, ishonchli ma'lumotlarni ajratib olish va ularni tanqidiy baholashga o'rgatishdir. Shu maqsadda muammoli-izlanish xarakteriga ega bo'lgan **web-kvest (WebQuest)** texnologiyasi zamonaviy pedagogikaning eng samarali vositalaridan biriga aylandi. Ushbu texnologiya talabani shunchaki ma'lumot iste'molchisidan bilimlarni faol yaratuvchi subyektga aylantiradi.

Asosiy qism

Web-kvest asosan tarmoq resurslaridan foydalangan holda qandaydir muammoni yechishga qaratilgan faoliyatdir. B. Dodge fikricha, kvestlar axborotni shunchaki ko'chirib olishga emas, uni tahlil qilish, sintezlash va tanqidiy yondashishga majbur qiladi. Quyidagi jadvalda web-kvest bosqichlarining talaba kognitiv faoliyatiga ta'siri ko'rsatilgan.

1-jadval. Web-kvest bosqichlarining kognitiv faoliyat va tanqidiy fikrlashga ta'siri

Web-kvest bosqichlari	Talabaning o'quv faoliyati	Shakllanadigan ko'nikmalar (Tanqidiy yondashuv)
Kirish (Introduction)	Muammoli vaziyat bilan tanishish, rollarni taqsimlash.	Vaziyatni idrok etish, muammoni farqlash va diqqatni jamlash.
Vazifa (Task)	Oldinga qo'yilgan maqsadni anglash, izlanish rejasini tuzish.	Maqsadni aniqlashtirish, farazlarni shakllantirish.
Jarayon va resurslar (Process)	Internet manbalaridan olingan turli (ba'zan ziddiyatli) ma'lumotlarni o'rganish.	Axborotni saralash, ishonchliligini tekshirish, taqqoslash va faktlarni dalillardan ajratish.
Natija va taqdimot	Ma'lumotlarni tizimlashtirish va yagona yechimni taqdim etish.	Sintez qilish, mantiqiy xulosa chiqarish, o'z fikrini himoya qilish.
Baholash (Evaluation)	Jamoa va o'z ishini mezonlar asosida tahlil qilish.	Obyektiv baholash, xatolarni ko'ra olish (refleksiya).

Axborot bilan ishlashda tanqidiy fikrlash to'satdan paydo bo'lmaydi. Web-kvest jarayonida u ma'lum bir vizual algoritm, ya'ni "Axborotni qayta ishlash piramidasi" asosida yuzaga keladi. Buni quyidagi vizual model orqali ifodalash mumkin:

1-rasm. Web-kvestda axborot va tanqidiy fikrlashning vizual algoritmi

1-qadam: Axborotni yig'ish

Berilgan web-resurslar bo'yicha fakt va ma'lumotlarni to'plash

↓

2-qadam: Filtrlash va Taqoslash
Faktlarni ajratish, ziddiyatlarni aniqlash, manbaning ishonchliligini baholash (Tanqidiy yondashuv)

↓

3-qadam: Sintez
Kerakli ma'lumotlarni birlashtirib, yangi mantiqiy tuzilma (yechim) yaratish

↓

4-qadam: Taqdimot va Himoya
Ekspert sifatida o'z xulosalarini dalillash va ommaga yetkazish

Yuqoridagi vizual model shuni ko'rsatadiki, web-kvest talabani passiv o'quvchidan internet tarmog'idagi qidiruvchiga, so'ngra tahlilchiga aylantiradi. Bu jarayonda miya ma'lumotlarni passiv yodlamaydi, balki ko'plab variantlar ichidan eng to'g'risini argumentlash orqali tanlab oladi.

Xulosa

Oliy ta'lim amaliyotiga web-kvest texnologiyasini joriy etish talabalarning mustaqil ta'limini tashkil etishning intensiv shaklidir. U talabalarda axborot madaniyatini shakllantiradi, turli yondashuvlarni tahlil qilib, o'zining shaxsiy va ilmiy asoslangan pozitsiyasini ishlab chiqishga, ya'ni tanqidiy fikrlashning eng yuqori darajasiga erishishga xizmat qiladi.

Adabiyotlar ro‘yxati:

1. Dodge, B. (1995). WebQuests: A technique for Internet-based learning. Distance Educator.
2. Oliy ta’limda masofaviy o'qitish texnologiyalari. O'quv qo'llanma. – T., 2021.
3. To'raqulov O.A. (2015). Ta'lim tizimida axborot texnologiyalari. Toshkent.